

22 ta' Ottubru, 1960

Imhallel:—

Onor. Dr. W. Harding, C.B.E., K.M., B.Litt., LL.D.
Rosina Buhagiar et.

versus

Angiolina Dalmas

Lokazzjoni — Familja — Kunjata — Hanut —

Art. 2 u 10 tal-Kap. 109.

Skond il-liġi tal-kerja fitqies bhala kerrej, "inter alia", f'każ ta' dar tal-abitazzjoni, meta l-kerrej oriġinali ma jkunx halla armel jew arma, dak il-membri tal-familja li jkun joqgħod m'egħu fiż-żmien tal-mewt tiegħu.

Il-kelma "familja", għall-finijiet ta' din il-liġi, tinkludi l-konsangwini, ċjoè lil dawk kollha li huma kongunti per mezz tad-demmi, dirrendenti w ehed mill-tehor jew minn stipti komuni.

L-affini ma jidholx fl-intelligenza tal-kelma "familja"; u għalhekk il-kunjata (oht il-mara tal-kerrej oriġinali) mhix meqjusa bhala kerrejja wara mewtu.

Fil-każ ta' hanut il-poż zżjoni hi differenti; għax il-liġi stess tagħmel differenza, billi hija stess, bil-lokuzzjoni adoperata minnha, tikkompreni espressament l-affini, li a differenza tal-konsangwini mhum'ax kompriżi fis-sens tal-kelma "familja".

Is-sinjifikat tal-kelma "familja," meta si tratta li jiġi rikonoxxut it-titolari tad-aritt tal-inkwil nat wara l-mewt tal-kerrej oriġinali, però, ma għandux jiġi konfuż, u għandu logikament jinzamm distint, mis-sinjifikat tal-istess kelma meta si tratta li jiġi stabbilit jekk l-"alternative accommodation" offerta lil-persuna zgombranda hifjex adattata anki kwantu għall-kobor tal-post skond in-numru tal-persuni akkomodand; fejn hu sewwa li jiġi ritenut li l-kelma "familja" tikkompreni dawk kollha li joqgħodu permanentement mal-kerrej, fis-sens li jagħmel d-dar tagħhom miegħu, u hekk jista' jiġi kompriż anki l-affini.

Il-Qorti:— Rat it-talba tal-atturi quddiem il-Qorti Civili ta' Magistrati ta' Malta għall-kundanna tal-konvenuta li tiżgombra mill-fond 75 Luqa Road, Pawla, stante li qegħdha tokkupah mingħajr ebda titolu; bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-ittra legali;

Rat l-eċċezzjoni tal-konvenuta, li hija għandha dritt tikkontinwa l-lokazzjoni ta' Salvatore Abela, peress illi hija oħt il-mara tiegħu u kienet tabita miegħu meta dan miet;

Rat is-sentenza ta' dik il-Qorti tad-19 ta' Awissu 1960, li biha laqgħet it-talba, bl-ispejjeż; u pprefiggiet lill-konvenuta xahar żmien biex tiżgombra; wara li kkunsidrat;

Illi ma hemmx kontestazzjoni illi l-fond kien mikri lil Salvatore Abela, u dan, meta martu kienet għadha hajja, kellu lill-konvenuta — oħt martu — toqgħod magħhom. Meta mietet mart Salvatore Abela, il-konvenuta baqgħet tabita miegħu. Issa miet dan Salvatore Abela, u l-konvenuta qegħdha tippretendi li hija protetta mid-definizzjoni li l-Kap. 109 jagħti tal-kelma "tenant", li ċjoè jinkludi "such members of the tenant's family as were residing with him at the time of his death";

Illi għalhekk il-punt saljenti huwa jekk il-konvenuta, bħala oħt il-mara tal-inkwilin, tistgħax tiġi kunsidrata membru tal-familja tiegħu;

Illi fil-gurisprudenza ngliża l-kelma "family" tat lok għal interpretazzjonijiet differenti. Fil-kawża "Green vs. Merden" (1853: 1 Drew 646 at page 651) il-Vice-Chancellor oal hekk:— "Now it is said that the word 'family' is a word that has received a certain interpretation. and so it has; but still it is in itself a word of most loose and flexible description; it may mean the heir-at-law, though that is not its natural meaning, it may mean the next-of-kin";

Fil-kawża "Price vs. Gould" (1930. 143 D.T. at p. 334) l-Imħallef Wright, imsejjah biex jinterpreta s-sezzjoni 12(1)(g) tal-"Increase of Rent and Mortgage Interest

(Restriction) Act, 1920", li għandu definizzjoni tal-kelma "tenant" f'din il-parti identika għal dik kontenuta fl-art. 2 tal-Kap. 109, wara li osserva illi "it has been laid down that the primary meaning of the word 'family' is children, but that primary meaning is clearly susceptible of wider interpretation, because the cases decide that the exact scope of the word must depend on the context and the other provisions of the will or deed in view of the surrounding circumstance", ma tax definizzjoni tal-kelma, billi kellu jiddeċidi biss jekk il-kelma "family" f'dik is-sezzjoni tinkludix l-aħwa, u kkonkluda hekk:— "I do not think it necessary to specify precisely what may be the full extent of the word 'family' used in section 12(1) (g) of the Act. It is enough to say that in my judgment it does include brothers and sisters";

Fil-kawża "Commaus vs. Skin's" inġad illi:— "The material decisions limit membership of the same family to three relationships; first, that of children; secondly, those constituted by way of legitimate marriage, like that between husband and his wife; and thirdly, relationships whereby one person becomes 'in loco parentis' to another. Beyond that point the law has not go" (1950, 2 K.B. 328 C.D. per Asquith, L.J. at p. 331);

Illi mill-eżami tal-art. 2 in kwistjoni jidher illi l-ligi tirrikjedi żewġ rekwiziti konkorrenti, ċjoè li wiehed ikun membru tal-familja tal-inkwilin, u li jkun jabita miegħu meta jmut. Minn dan jirriżulta illi għall-iskop ta' dik id-definizzjoni l-kelma 'familja' ma tistgħax tiġi estiża fis-sens li tikkompreni kwalunkwe persuna li tkun tabita mal-inkwilin "loco parentis"; għalhekk, kieku kien hekk, illi kienet tiegħaf fl-element tal-koabitazzjoni biss, u mhux teżiġi r-relazzjoni familjari;

Illi l-Qorti tal-Appell (Awla Inferjuri), fit-13 ta' Gunju 1953, in re "Zammit vs. Farrugia", wara li għamlet studju storiku tal-familja fid-Dritt Ruman, li jikkostitwixxi d-Dritt Komuni ta' Malta, għallmet illi l-kelma "familja" tikkompreni dawk kollha kongunti permezz tad-demmi u dixxendenti waħda mill-oħra jew minn stipiti komuni;

Din l-interpretazzjoni taqbel ma' wiehed mis-sinifikati li ta lill-kelma "family" l-Master-of-the-Rolls Sir George Jessel fil-kawża "Pigg vs. Clarke" (1876, 3. Ch.D. 672), fejn qal:— "The word 'family' has various meanings. In one sense it means the whole household, including servants, and, perhaps, lodgers. In other sense it means everybody descended from a common stock. that is to say, blood relations, and it may perhaps include the husbands and wives of such persons. In a thrid sense, the word includes children only";

Illi l-Qorti tippropendi għall-interpretazzjoni mogħtija mill-Qorti tal-Appell fuq imsemmija, li huma nkluzi fil-kliem "membri tal-familja" dawk li huma kongunti bidemm, u ċjoè l-konsangwinei, imma mhux anki l-affini;

Illi din l-interpretazzjoni, li teskludi l-affini, hija avvalorata mill-kliem stess tal-ligi, illi fl-istess definizzjoni, trattandosi ta' hanut, użat il-kliem "such persons as are related to the tenant by consanguinity or affinity";

Illi għalhekk il-konvenuta ma tistgħax tiġi kunsidrata bħala membru tal-familja ta' Salvatore Abela, biex tkun intitolata tikkontinwa l-lokazzjoni f'isimha;

Illi għalhekk il-konvenuta ma għandhiex titolu biex tokkupa l-fond;

Rat in-nota tal-appell tal-konvenuta, u ċ-ċitazzjoni li biha talbet li s-sentenza fuq imsemmija tiġi revokata; bl-ispejjeż;

Omissis;

Ikkunsidrat;

Il-kwistjoni nvoluta f'dan l-appell — jixraq li jiġi qabel xejn sottolineat — tirrigwarda l-art. 2 tal-Kap. 109 Ediz. Riv.; u dipjù tirrigwarda l-każ ta' "dar tal-abitazzjoni". Dan qiegħed jingħad, għaliex aktar il-quddiem jis-

semma l-art. 10 ta' dak il-Kap., u jissemma l-każ ta' "hanut";

Skond l-art. 2 jitqies kerrej, "inter alia", fil-każ ta' dar tal-abitazzjoni, meta l-kerrej oriġinali ma jkunx halla armel jew armla, dak il-membru tal-familja li jkun joqghod miegħu fiż-żmien tal-mewt tiegħu;

L-appellanti Angiolina Dalmas tissoddisfa r-rekwiżit tal-koabitazzjoni, għaliex, "ex admissis", hi kienet toqghod mal-kerrej oriġinali, Salvatore Abela, fiż-żmien tal-mewt tiegħu;

In-"nodum juris" hu jekk hijiex, kif trid il-liġi, membru tal-familja tal-kerrej. L-appellanti hi oħt mart Salvatore Abela, li mietet qablu; u l-appellanti, wará l-mewt ta' oħtha, baqghet fil-fond "de quo" ma' Salvatore Abela;

Għalhekk, l-appellanti hi affini, mhux konsangwinea, tal-kerrej oriġinali;

Din il-Qorti, kif kostitwita, ga rriteniet (Vol. XXXVII-I-568) li l-kelma "familja", għall-finijiet tal-art. 2 ta' l-Kap. 109, tinkludi l-konsangwinei, ċjoè dawk kollha kongunti permezz tad-demem u dixxendenti waħda mill-oħra jew minn stipiti komuni. Din l-interpretazzjoni giet segwita fis-sentenza ta' din il-Qorti "Tonna vs. Parnis", 12. XI. '54, fil-gurirdizzjoni tagħha superjuri kolleġjalment kostitwita (Vol. XXXVIII-I-231). Fiż-żewġ każijiet, si trattava ta' konsangwineu;

L-affini ma jidholx f'din l-intelligenza tal-kelma "familja"; għaliex ma hemmx, fil-każ tiegħu, ir-rabta tad-demem jew id-dixxendenza minn stipiti komuni. L-appellanti għalhekk ma tidholx;

Fil-każ ta' hanut il-liġi għamlet differenza. Ma qaletx aktar "membri tal-familja", bħal fil-każ ta' dar tal-abitazzjoni, imma qalet "dawk il-persuni li jkunu jiġu bid-demem jew bi żwieġ". u b'hekk ikkomprenidiet espressament l-affini, li, għad-differenza tal-konsangwinei, ma humiex kom-

priži fis-sens tal-kelma "familja", kif dan is-sens gie sanċit mill-ġurisprudenza fuq ċitata. Kwindi, i-ġurisprudenza dwar il-każ tal-ħwienet ma tistgħax tiġi nvokata, appuntu minħabba din id-differenza li hemm fil-liġi stess;

Lanqas għandha rilevanza f'dan il-każ il-ġurisprudenza li nterpretat il-kelma "familja" fil-kontest tal-art. 10 tal-Kap. 109, bħas-sentenza ċitata mill-appellanti fin-nota fol. 5. Ir-raguni hi ovvja. Fl-art. 2 si tratta tar-rikonoxximent tat-titolari tad-dritt tal-inkwilinat, għaliex il-liġi tgħid "il-kelma 'kerrej' tfisser ukoll"; fl-art. 10, invece, si tratta li wiehed jara jekk l-"alternative accommodation" offerta lill-persuna żgomblanda hijiex adattata anki kwantu għall-kobor tal-post offert skond in-numru tan-nies akkomodandi; u kien għalhekk sewwa li jiġi ritenut li f'dak il-kontest, il-kelma "familja" tikkompreni daww kollha li joqgħodu permanentement mal-kerrej, fis-sens li jagħmlu d-dar tagħhom miegħu (App. Sup. "Palmier vs. Biggerstaff", 25. 3. 1960); u f'dan is-sens tal-art. 10 jista' jiġi komprijt l-affini. Fl-ewwel każ, ċjoè dak tal-art. 2, il-persuna komprijta fil-kelma "familja" qegħda tiġi nvestita bil-kwalità ta' kerrej; fil-każ l-ieħor, dak tal-art. 10, il-persuna komprijta fil-kelma "familja" qegħda biss tiġi magħduda għall-kalkolu tal-idoneità tal-post kwantu għall-kobor tiegħu in-relazzjoni għan-numru ta' nies, imma ma hu qiegħed jingħata lilha ebda dritt fis-sens li titqies kerrej; tidhol biss bħala fattur f'kalkolu. Għalhekk, is-sentenzi li nterpretaw il-kelma "familja" fil-kontest tal-art. 10 għandhom jiġu logikament distinti minn daww li nterpretaw l-istess kelma għall-finijiet tal-art. 2, peress li r-"ratio legis" hi diversa "toto caelo";

Għar-rigward ta' dan il-pont tal-kelma "familja" f'artikolu wiehed u ieħor tal-istess liġi, il-Qorti rriflettiet uko' fuq il-massima "statuti una pars recipit interpretationem ab alia"; imma dik il-massima timmilta fejn ir-"ratio legis" hi l-istess, mentri f'dan il-każ, kif gie diġà spjegat ma hijiex l-istess. Għalhekk jingħad, appuntu, "lex eadem est servanda ubi militat eadem ratio". U jin-

ghad ukoll "idem jus statui debet in utroque casu, in quo nulla diversitas rationis est assignabilis";

L-appellanti lanqas ma hi eredi tal-kerrej originali Salvatore Abela. Għalhekk ebda ajjut ma jista' jigi lilha "jure successionis" skond l-art. 1661 Kap. 23 (Kollez. Vol. XXXIX-I-496). Kull dritt li l-appellanti seta' talvolta kelha fuq il-wirt ta' oħtha, mart Salvatore Abela, premorta għalieh, ma hux rilevanti; għaliex l-art. 1661 hu applikabbli għall-werrieta tal-"kerrej", li kien Salvatore Abela, u mhux martu (ara Pacifici Mazzoni citat Vol. XXXVII-I-570). Dan Abela baqa' l-uniku titolari tal-inkwilinat anki wara l-mewt ta' martu, u sa ma miet;

Ikkunsidrat;

F'din is-sede l-appellanti avanzat il-pretiża li l-atturi rrikonoxxewha "ex post". Din il-pretiża giet bażata fuq li, xi sena ilu, l-istess Rosina Buhagiar marret fil-fond, kien hemm dak il-ħin l-appellanti biss, u Buhagiar staqsietha jekk il-fond iżzommux b'£20 fis-sena, u l-appellanti rrispondietha li Salvatore Abela dak il-ħin ma kienx hemm, u li meta jigi tghidlu. Hu ovvju, però, li b'daqshekk ma sar ebda rikonoxximent tal-konvenuta appellanti bħala ko-inkwilina. Kien naturali li l-attriċi Rosina Buhagiar tkellem "lilha". Iadarba sabet hemm lilha biss; u kien naturali wkoll li tuża l-"plural", iadarba fil-fatt l-appellanti kienet materjalment toqghod ukoll fil-post. Ebda sinifikat ma jista' jkollha din iċ-ċirkustanza di fronti għall-fatti l-oħra, ċjoè li r-riċevuti dejjem saru għan-nom ta' Salvatore Abela, anki wara dan l-incident li semmiet l-appellanti, u l-fatt li, anki wara li mietet oħt l-appellanti, mart Salvatore Abela, l-appellanti kienet talbet lil Rosina Buhagiar biex tikteb isimha wkoll fi-riċevuta, iżda din irrifjutat;

Għal dawn il-motivi;

Tiddeċidi;

Billi tirrespingi l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata; bl-ispejjeż kontra l-appellanti; it-terminu, però, għandu jkun ta' tliet xhur f'lok ta' xahar, li għandhom jiddekorru mil-lum.
